

ნათელა არველაძე

ოქმურ ჩხგიძე
75

წინასიტყვაობის მაგიერ

ბატონი თემურ ჩხეიძე 75 წლის შესრულდა. ამ მნიშვნელოვან საიუბილეო თარიღს დარწმუნებული ვარ მთელი ქართული, და არა მხოლოდ, თეატრალური საზოგადოება გამოეხმაურება, თუმცა ეს იუბილე განსაკუთრებულია დედაქალაქის იმ თეატრისთვის, სადაც მან დაიწყო შემოქმედებითი საქმიანობა ზუგდიდური დებიუტის შემდეგ.

მოზარდ მაყურებელთა თეატრის ისტორიისთვის უმნიშვნელოვანესია თემურ ჩხეიძის მოღვაწეობის პერიოდი. მან სულ რვა წარმოდგენა დადგა მოზარდში, ერთ სპექტაკლში მონაწილეობაც მიიღო, როგორც მსახიობმა... ეს იყო და ეს, თუმცა ხარისხი რომ რაოდენობაში არაა, ყველასთვის ცნობილი ამბავია და თემურ ჩხეიძის სამწლიან მუშაობას დღემდე იხსენებენ მსახიობები, რომელთაც გაუმართლათ და მონაწილეობდნენ მის წარმოდგენებში, დღემდე აანალიზებენ პროფესიონალი მკვლევარები, რომელთაც უმნიშვნელოვანესად მიაჩნიათ მისი ამ თეატრში მოღვაწეობის ეპიზოდი, განსაკუთრებით „კლდიაშვილის თეატრის“

განვითარების თვალსაზრისით და არა მხოლოდ.

ჩემი მოზარდ მაყურებელთა თეატრში დანიშვნისა-თანავე პირველი სწორედ ბატონ თემურს შევთავაზე დადგმა. უარი არ უთქვამს, თუმცა ჯერჯერობით ეს პირობა ვერ შესრულდა. ამ ფაქტს აქვს ობიექტური მიზეზი, მან თეატრალური ლაბორატორია ჩამოაყალიბა ახალგაზრდა შემოქმედთათვის, დაუბრუნდა პედაგოგიურ საქმიანობასაც, რაც ასევე უმნიშვნელოვანესია, თუმცა ეს ყველაფერი უკვე შედგა, უკვე არსებობს, ვითარდება... ამ ლაბორატორიის წევრებმა უკვე დადგეს პირველი სპექტაკლები, უკვე მიიქციეს სპეციალისტთა და მაყურებელთა ყურადღება და ეს ასეც იყო მოსალოდნელი... მე კვლავ ჯიუტად ვთხოვ იუბილარს როგორმე გამონახოს დრო და მასთან მუშაობის ბედნიერება მიანიჭოს მოზარდ მაყურებელთა თეატრის დასს.

თემურ ჩხეიძე არ ყოფილა ჩემი პედაგოგი, თუმცა მარჯანიშვილის თეატრში ერთად მუშაობის წლებში სწორედ მასთან ურთიერთობამ გადამწყვეტინა რეჟისურაში ყოფნა. ის გახლდათ

პირველი რეჟისორი, რომელმაც პროფესიით მსახიობი მის ასისტენტად ამიყვანა და რეჟისურის საიდუმლოებას მაზიარა. ამიტომაც მივიჩნევ ჩემს პედაგოგად. როდესაც ახალ სპექტაკლზე ვმუშაობ, საკუთარი თავი გამოვიჭირე იმაშიც, რომ ერთგვარ ანგარიშს ვაპარებ მას, მისი შესეძლება, მისი აზრი ყოველთვის უმნიშვნელოვანესი იყო ჩემთვის და დარწმუნებული ვარ ამაშიც არ ვიქნები ორიგინალური და გამონაკლისი.

ბატონო თემურ! მოზარდ მაყურებელთა თეატრის სახელით სულითა და გულით გილოცავ საიუბილეო თარიღს, გისურვებთ უპირველესად ჯანმრთელობას, დღეგრძელობას, შემოქმედებით და პედაგოგიურ წარმატებებს. იმედს ვიტოვებთ თქვენთან კიდევ ერთხელ შეხვედრის შესაძლებლობა მაინც მოგვეცემა. ამ იმედს ნუ გაგვიმტყუნებთ. ჩვენი თეატრის კარი ფართოდაა გაღებული თქვენთვის, თანამედროვე ქართული თეატრის ერთ-ერთი გამორჩეული შემოქმედისთვის.

რაც შეეხება ჩვენს საიუბილეო მიძღვნას: ამ ყველაფრის შემოქმედი და სულისჩამდგრელი, რასაკ-

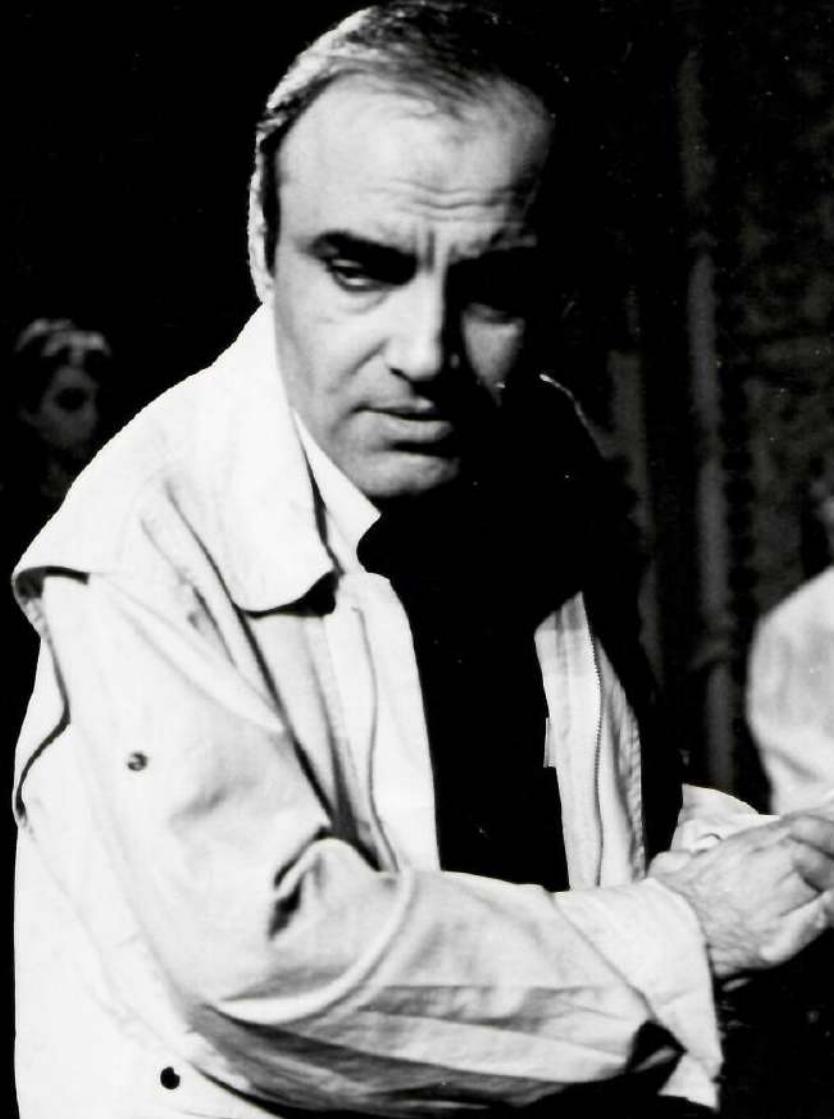
ვირველია შესანიშნავი თეატრმცოდნე, ქალბატონი ნათელა არველაძეა, რომელმაც საშუალება მოგვცა, ჩვენი მოლოცვა პროფესიულად გამართული ყოფილიყო და ისეთივე ლირსეულიც, როგორადაც იღვანეთ თქვენი შემოქმედებითი ცხოვრების გზაზე.

პატივისცემითა და სიყვარულით,
ნოდარ დუმბაძის სახელობის
მოზარდ მაყურებელთა თეატრის სახელით -
დიმიტრი ხვთისიაშვილი.

ნათელა არველაძე

ღია წერილი
იუგილარსა და მპიტხველს

ჩემო ძვირფასო თემო! აი, ნოემბერიც მოახლოვდა! ძველებურად კალენდარს დავხედე და შემოვხაზე 18 რიცხვი. რა დრო გასულა! შენ 75 წლისა ხდები! გილოცავ, ყოველივე სიკეთესა და წარმატებას გისურვებ. გულმხურვალედ გეხვევი და გყოცნი, უწინდელი გულწრფელობითა და სიამაყით მსურს წარმოვთქვა შენი სადღეგრძელო... ჩვენი სამეგობრო გუნდის უმრავლესობა აღარ გვიმშვერებს და გვილამაზებს ყოფას, ამიტომაც არ გამომივა გიუმაჟი და მხნე სადღეგრძელო.

ერთხანობას ამ დღეს მარჯანიშვილზე ავღნიშნავდით, ციალა და ნოდარ (ბიჭიკო) ჩხეიძეების თაოსნობით, მაშინაც კი, როდესაც თქვენ ზუგდიდის თეატრში მოღვაწეობდით და ჩამოსვლას ვერ ვასერხებდით. რა დრო გასულა! რამდენი რამ შეიცვალა ჩვენშიც და ჩვენს სამშობლოშიც, მთლიანად სამყაროშიც. ამ შმაგი ფერისცვალების უტყვი და უმოქმედო გუნდი არ ვიყავით. ამ სულიერ შეჭირვებათა, ამ გარდაქმნათა, ამ უამიანი პოლიტიკური ცხოვრების უამთა აღმნერელნი ვართ! შენი შემოქმედებითი გზა ამის ჩინებული მაგალითია.

ჩვენ პატრიოტულად აღზრდილი და ეროვნული სულისკვეთებით განწყობილი სამეგობრო გუნდი ვიყავით. გულისთქმას აყოლილები არ მივსდევდით პრაგმატიკოს-კონფორმისტთა ცხოვრების წესს. ვერთგულებდით ილია ჭავჭაძეს „სამებას“ – „მამულს, ენას, სარწმუნოებას“. გვიყვარდა მამული, ვეტრფოდით მის ბუნება-სა და კულტურას, ვეთაყვანებოდით დიდებულ, დარბასისლურ ქართულს, გვესმოდა - ჩვენს წინაპრებს გაიგივებული რატომაც ჰქონდათ საქართველო და სარწმუნოება, ბრძოლის ველზე რატომაც იცავდნენ თავგანწირვით მამულსა და ქრისტიანობას. ჩვენ ამ თვალსაზრისით დანაშაული, ან შეცდომა არ ჩაგვიდენია, თუმცა არც სხვაგვარი შეცდომებისაგან ვიყავით დაზღვეულნი. დროება იყო აჭრილი და მუხთალი წუთისოფელი უცნაურ ოინებს გვიწყობდა. ჩვენ გვიყვარდა ერთმანეთი და პატივისცემით ვეპყრობოდით ერთმანეთს. წარმოჩინებისათვის არ გვიხმარია სხვა ჯადო - თილისმა. ახლა, ამ მოდას აყოლილი, სხვადასხვა ჯურის არასამთავრობო ორგანიზაციათა მიმდევარ, უსამშობლო მსოფლიო მოქალაქეების გაწვ-

რთნილ და გაზეპირებულ გამოსვლებს რომ ვის-
მენ, გულშეღონებული ვიხსენებ ჩვენს გულალალ
ახალგაზრდობას. ახლა, ალბათ, ძველმოდურად
გამოვიყურებით, მაგრამ ჩვენ კიდევ შეგვწევს ძა-
ლი ქადილისა, თუნდაც, შენი პედაგოგიური მოლ-
ვაწეობაა ამის ჩინებული მაგალითი.

ჩემო კარგო თემო! რახან ტრადიციული, მამა-
პაპათა წესის სადარი, სიტყვაკაზმული სადლეგრ-
ძელო არ გამომივა, ისევ პროფესიას მივმართავ:
შენ და პატივცემულ მკითხველსაც გავუზია-
რებ ჩემს მოსაზრებას იმის თაობაზე, რა ღვაწ-
ლი დასდე ქართულ თეატრს, როგორ აღუზარდე
ქართულ სცენას პროფესიის არსში გარკვეული
ახალგაზრდობა, როგორ გაუკვალე ეკლიანი სავა-
ლი გზა შენს შემდგომ მავალ კოლეგებს. ასე ავ-
ღნიშნავ შენს საიუბილეო თარიღს და შევაფასებ
შენი მოღვაწეობის უმთავრეს ასპექტს. ეს ჩემი
პროფესიული მოვალეობაა. პროფესიონალიზმი
კი, შენი საქმიანობის ჩინებული თვისებაა.

* * *

ძვირფასო მკითხველო! უფროსი თაობისათვის შესაძლებელია ნაცნობი მოსაზრებები იყოს გა-მოთქმული და ისინი დამეთანხმებიან, შემდგომ თაობებს მსურს შევასევნო, რომ გასული საუკუნის 60-იანი წლებიდან იწყებოდა კიდევ ერთი, მნიშვნელოვანი ეტაპი ეროვნული სათეატრო ხელოვნებისა. ქართული თეატრი, თავისი სადადგმო და საშემსრულებლო კულტურით, შესაძლებელია განვიხილოთ მსოფლიო სათეატრო პროცესის გა-მომხატველ, ამ პროცესში აქტიურად ჩართულ განშტოებად. ის, რომ ქართული პროფესიული თეატრი იქცა მსოფლიო სათეატრო კულტურის ნაწილად, ეროვნული სცენის ოსტატთა, თითქმის ორსაუკუნოვანი მოღვაწეობის დამსახურებაა. ამ პროცესში იყო და არის ჩართული თემურ ჩხეიძე. ამიტომაცაა, რომ საგანგებოდ აღვინიშნავ მისი, როგორც რეჟისორის ნახევარ საუკუნოვან მოღვაწეობას ასე საგანგებოდ და მეტად მასშტაბურად. თავად ქართველმა რეჟისორებმა, მათი აზროვნებისა და ოსტატობის წყალობით, შექმნეს ის „საზომი ერთეული“, რომლითაც შესაძლებელია

შეფასდეს მათი დამსახურება. ეროვნული სცენა მარად იქნება მადლიერი ამ ღვაწლისათვის.

ახლა მხოლოდ უმთავრეს თვისებებს მოვუყრი თავს, რომ თვალსაჩინო გავხადო რა ღვაწლი მიუძლვის თემურ ჩხეიძეს ქართული თეატრის გუშინდელ და ამჟამინდელ ყოფაში:

1. მან გააგრძელა და გაამდიდრა სათეატრო ხელოვნების ის მონაპოვარი, მისმა უფროსმა კოლეგებმა რომ შექმნეს. ღირსეული მემკვიდრეა მათი პროფესიული საქმიანობისა, თუნდაც „კლდიაშვილის თეატრის“ ჩამოყალიბებასა და განვითარებას თუ გავიხსენებთ.
2. მან მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანა ქართული რეჟისორული თეატრის განვითარებაში. სასცენო კომპონენტთა ერთიანი ანსამბლით, აქტუალური სასცენო ქმედებით გამოხატა დროება, წარმოაჩინა სოციუმის საზოგადოებრივ ცხოვრებაში აქტიური ჩართვის აუცილებლობა. ერთმორწმუნე მსახიობთა გუნდის შეკავშირებით, პრაქტიკულად შეგვახსენა, რომ, „ძალა ერთობაშია!“

3. მან სასცენო ამბის თხრობა სიტყვაკაზმული მწერლობის ხარისხს, თითქმის გაუტოლა და მეტაფორული სისტემით გამოხატა აქტუალური მოსაზრებანი ადამიანზე, სოციუმზე, თეატრი-სახელმწიფოსა და თეატრი-საზოგადოების ურთიერთობაზე. XX საუკუნის 60-70-80 - იანი წლების მსოფლიო სათეატრო ხელოვნებას ასე შეეხმიანა ქართული სცენა, ეროვნული რეჟისურა. თემურ ჩხეიძე ამ პროცესის აქტიური გამომხატველია.

4. მან წარმატებით ითანამშრომლა რუსთაველის თეატრის ფერისცვალების პროცესში. ამით გამოკვეთა ამ თეატრის შემოქმედებითი ცხოვრების უმთავრესი ტენდენცია - მარად განახლებისათვის მზადყოფნა. კოლეგებთან ერთად განამტკიცა ამ ტრადიციის ცხოვრელმყოფელობა.

5. იგი XX საუკუნის 60-იანი წლებისათვის მნიშვნელოვან სათეატრო პრაქტიკას შეეხმიანა, ერთმორწმუნე მსახიობებისა და მსატვართა გუნდით ზუგდიდის შალვა დადიანის სახელობის თეატრის შემოქმედებითი ცხოვრება ეპოქის შესატყვისი ფორმით განავითარა. ამ მხრივ მან საქართველოში განავრცო

რადიუსი, მსოფლიო სასცენო მოძრაობას შესძინა ქართული პერიფერიული, თანამოაზრეობის პრინციპით გაერთიანებული სცენის მსახურთა გუნდი. გამოკვეთა რეჟისორ-ლიდერის ფუნქცია თანამოაზრეთა გუნდის შეკავშირებისათვის.

6. იგი შეეჭიდა ურთულეს და განსაკუთრებულ საქმიანობას, წარმატებულად გადაჭრა კიდეც მეტად აქტუალური პრობლემა: პედაგოგიური მოღვაწეობით ქართულ სცენას შესძინა პროფესიის არსის გაცნობიერებით გამორჩეული თაობა. ამ ახალგაზრდა მსახიობთა აღზრდის თვალსაზრისითაც დაადასტურა ჩვენში „თუმანიშვილის სკოლის“ მნიშვნელობაც და მისი მემკვიდრის სტატუსიც.

როცა წელს სამეფო უბნის თეატრში მისი სამსახიობო ჯგუფის სპექტაკლი ვიხილე (ტადეუშ სლობოდზიანეკის „ჩვენი კლასი“) კიდევ ერთხელ დავთიქმდი იმაზე: რაოდენ მნიშვნელოვანია პროფესიული აზროვნებისა და მოქმედების უნარის ფლობა მსახიობებისათვის. რეჟისორ-პედაგოგის პროფესია რაოდენ ძალისხმევას, შრომას, რუდუ-

ნებით საქმიანობას ნიშნავს, რეჟისორ-პედაგოგი ხომ ყოველ ცალკეულ შემთხვევაში, როგორც მოქანდაკე ისე ძერწავს მსახიობ-პროფესიონალის ფიგურას.

შევყურებდი სცენაზე შექმნილ უწყვეტ სასცენო ქმედებას და განცვიფრებული ვიყავი - როგორ ფლობდნენ მისი შეგირდები სხეულსა და ხმას, როგორი ორგანულები იყვნენ ურთიერთობათა ურთულესი პროცესის წარმართვის დროს; „ვხედავდი“ მათ შინაგან მონოლოგს, პერსონაჟთა ურთიერთობის ჯაჭვურ რეაქციებს, სასცენო ქმედებაში თითოეული მათგანის უწყვეტ ჩართულობას, სიტყვიერი მოქმედების გამიზნულობას; ვგრძნობდი მათ ბუნებრივ ყოფნას სცენაზე, გრძნობათა სინრჩელის გამოსხივებას, პარტნიორის შეგრძნების რეალობას, სანახაობის მთლიანობის შეგრძნების უნარს, კონფლიქტის აღმოცენებისა და მასში აქტიური მონაწილეობის ჩვევას...

მსახიობთა ასეთი აღზრდის სახეობა ხომ ახლა მივიწყებულია. მომავალ სცენის მსახურთა დაოსტატებისათვის როლზე და სპექტაკლზე ასეთი მუშა-

ობა, ასეთი რეპეტიციები იგივეა, რაც წატურიდან ხატვა მხატვრებისათვის, გამების დაკვრა პიანისტებისათვის, ნახტომისა და ბრუნის დამუშავება მოცეკვავებისათვის. ასეთი აღზრდით, ასეთი პროფესიული ჩვევების გამომუშავების შემდგომ, მსახიობი ისევე ინავარდებს სასცენო სივრცეში, როგორც ბალერინები; ისევე ლალად ჩამოქნის მსახიობი პერსონაჟის გარეგნობას, როგორც მოქანდაკე; ისევე თავისუფლად შეუხამებს ერთმანეთს აზრს, სიტყვას, საქციელთა რიგს, როგორც ფერმწერი ფერებსა და ხაზებს ტილოზე ფუნჯითა და სალებავებით... ჩინებული პედაგოგი შევიცანი მასში და ისიც აღმოვაჩინე, როგორ გაამდიდრა მან „თუმანიშვილის სკოლა“, როგორ გააგრძელა და ამასთანავე ახალი რაკურსით წარმოაჩინა ამ სკოლის თვისებები. მემკვიდრეობითობის დიდებული ფაქტის მომსწრენი აღმოვჩნდით და ვირწმუნეთ - საშემსრულებლო სკოლის, მსახიობთა აღზრდის მნიშვნელობა თანამედროვე სათეატრო კულტურისათვის მეტისმეტად ღირებული რომ არის. ამ ღირებულების ერთგულია თემურ ჩხეიძე.

7. მისი რეზისორული მიგნებებისა და მსახიობთან სპექტაკლზე მუშაობის შედეგად გამდიდრდა ქართული თეატრის ისტორია მსახიობ-როლის თანაავტორთა შესანიშნავი პერსონაჟებით. ქართული თეატრის ისტორიას დაამშვენებს არაერთი არტისტის მიერ, მის სპექტაკლებში შექმნილი როლები.

8. პატრიოტული სულისკვეთებით საზოგადოების დამუხტვა და ეროვნული თვითშეგნების ამაღლებისათვის ბრძოლის გამოხატვა სასცენო ნიმუშებით - ამ თვალსაზრისით, მართლაც გამორჩეულია მისი სპექტაკლების პატრიოტული ვწებათაღელვა და საზოგადოებრივი ცხოვრების მაჯის-ცემის გამოსახვა სასცენო ხელოვნებით.

1978 წელს რუსთაველის თეატრის მცირე სცენაზე დადგმული სანახაობა ილია ჭავჭავაძის პოეზიისა და პროზის სასცენო ადაპტაციის მხოლოდ საგულისხმო მოვლენა როდია, იგი გამოხატავს სოციუმის პატრიოტული სულისკვეთების აღზევებით გამოწვეულ მანიფესტაციას განწყობას („ჩემო კალამო“). 14 აპრილს ხომ ქართველმა ერ-

მა იმ დროისათვის უჩვეულო აქტივობით დაიცვა ქართული ენა რუსეთის აგრესიული პოლიტიკის-გან. სპექტაკლი მაყურებელმა იხილა მაისის თვეში, როდესაც რუსთაველის გამზირს ჯერ კიდევ ახსოვდა აღზევებული მოსახლეობის ყიჯინი და ხეებზე ჯერ ისევ იყო მიმაგრებული ფურცლები პატრიოტული ლექსებით...

1984 წლის თებერვალში ოფიციოზი ჯერ კიდევ ზემობდა საქართველოს რუსეთთან შეერთების, ანუ გეორგიევსკში დადებული ხელშეკრულების გაფორმების ორასი წლისთავს, ხოლო მარჯანიშვილის თეატრში სრული ანშლაგითა და მაყურებელთა უდიდესი ოვაციით მიმდინარეობდა „ჯაყოს ხიზნების“ საპრემიერო დღეები...

9. მან მეტად საინტერესოდ ითანამშრომლა ქართული სატელევიზიო თეატრის განვითარებისათვის.

10. საყოველთაოდ ცნობილია გიორგი ტოვსტონოვის დამსახურება ქართული სათეატრო ხელოვნების, საშემსრულებლო კულტურის განვითარე-

ბისათვის. შემთხვევითი ხომ არ არის, რომ სწორედ თემურ ჩხეიძე მიიწვიეს სანკტ-პეტერბურგის დიდ დრამატულ თეატრში, რომელიც ახლა გიორგი ტოვსტონოვის სახელობისაა. წლების მანძილზე იყო იგი ამ თეატრის ხელმძღვანელთა შორის. ამ სახელოვანი თეატრის სცენაზე განხორციელებული სპექტაკლებით მან ეროვნული სარეჟისორო ხელოვნების სახელი ამგვარი არხითაც გააცნო მსოფლიო საზოგადოებრიობას.

თემურ ჩხეიძის შემოქმედებითი ბიოგრაფიის ამ რამდენიმე პრობლემის წარმოჩენითაც ნათელია - რაოდენ მნიშვნელოვანია მისი მოღვაწეობა ქართული სათეატრო კულტურის განვითარებისათვის.

რუსთაველის თეატრი. „გუშინდელნი“

* * *

ახლა მხოლოდ ორ ნიშანს გამოვყოფ თემურ ჩხეიძის მრავალმხრივი შემოქმედების ნახევარ საუკუნოვანი პერიოდიდან:

სანდრო ახმეტელის პიროვნება და შემოქმედება უნიკალური მოვლენაა და გამორჩეული ადგილიც განეკუთვნება მას ქართული კულტურის მრავალ-საუკუნოვანი ისტორიის მანძილზე. უპირველე-სი ნიმანი მისი ხელოვნებისა, როგორც არაერთი სპეციალისტი აღნიშნავს, არის ეროვნული სანა-ხაობითი კულტურის უმდიდრეს ნიადაგზე, თა-ნამედროვე სათეატრო კულტურის აღმოცენების საკითხის წარმატებული გადაჭრაა. იგი, ჭეშმა-რიტად, პატრიოტი მოღვაწე გახლდათ. ქართულ თეატრს ამშენებს არაერთი მაღალი რანგის რე-ჟისორი, რეჟისორ-ლიდერიც, მაგრამ ორიოდ მათგანია ასეთი გამოკვეთილი პატრიოტული სუ-ლისკვეთებით აღვსილი ეროვნული მოღვაწე. მათ შორის თემურ ჩხეიძესაც დავასახელებდი.

სპექტაკლები: „გუშინდელნი“, „ქალის ტვირთი“, „ჩემო კალამო“, „ჰაკი აძბა“, „ჯაყოს ხიზნები“,

„ასის წლის წინათ“ - ამ სულისკვეთების გამომ-ხატველია და გვიდასტურებენ რაოდენ ფასეულია „სამშობლოს გრძნობა გასაკვირველი“, რომელსაც მთელი ცხოვრების მანძილზე დაატარებს შემოქ-მედი. მით უფრო მცირერიცხოვანი ერის წარმო-მადგენელი როცა ხარ; მით უფრო გლობალიზა-ციისა და ასეთი აჭრილი, უწესრიგო, არეული და მრისხანე მსოფლიო პოლიტიკური უამიანობის პი-რობებში; მით უფრო, როცა პერმანენტული დაპი-რისპირების, მცირემასშტაბიანი სისხლიანი ბრძო-ლების, სიკეთისა და სიყვარულის დეფიციტის პირობების, აგრესიულად განწყობილი ხალხების ნაწილისა და უმეტესად მძულვარების ენით მო-ლაპარაკე ზოგიერთი პოლიტიკოსის ამბიციური, კომპრომისული გადაწყვეტილებების ეპოქას თუ გავითვალისწინებთ. ურთულესია ასეთი სოციო-კულტურული და პოლიტიკური, ასეთი გეოპოლი-ტიკური და ასეთი თავნება სამეზობლო-სახელმ-წიფოს პირობებში, ჩვენი სამშობლოს სუვერენი-ტეტის დაცვა. ამის გათვალისწინებითაა აუცილე-ბელი, ჩემი ფიქრით, ახლა სათეატრო ხელოვნების მსახურება, ქართული სახელმწიფობრიობის დაცვა ხელისუფლებასთან ერთად.

* * *

რაც შეეხება მისი პატრიოტული სულისკვეთებით დამუხტულ სპექტაკლებს, გამოვარჩევდი „გუშინ-დელს“, „ჰაკი აძბას“, „ასის წლის წინათ“, „ჯაყოს სიზნებს“. ბარტისეულ ტერმინს თუ მოვიშველი-ებთ, თემურ ჩხეიძემ „გააცოცხლა ტექსტი“, თა-ვისუფლად შეიფრა ლიტერატურული ტექსტის სილრმისეულ შრეებში, მიაგნო მწერლისა და სა-კუთარი თვალსაზრისის თანამიერებას ერის აქ-ტუალურ პრობლემასთან, მას მოუძებნა სასცენო სახიერების ფორმა და შექმნა მაყურებელზე აქ-ტიური ზემოქმედების, მისი სულიერ მისწრაფება-თა ადეკვატური სასცენო ამბავი.

მხატვარ მიხეილ ჭავჭავაძესთან ერთად, რე-ჟისორმა რუსთაველის თეატრის დიდ სცენაზე უშველებელი მაგიდა დადგა - სპექტაკლის „გუ-შინდელნი“ გადაწყვეტის პრინციპი ქართველთა ნადიმის კულტივირების ფორმიდან იშვა. ისეთი შთაბეჭდილება იქმნებოდა, რომ ლხენას, დროს-ტარებას, პირადულ ინტერესებს გადაყოლილი სა-ზოგადოება ვერც ამჩნევდა, როგორ ეცლებოდა ხელიდან მამული, მინა-წყალი, სამშობლო!

მერე ამ მაგიდის ერთ მხარეს ჩამოსხდებოდნენ თანასოფლელები, ცენტრში მამასახლისის ფიგუ-რა მედიდურად გამოიყურებოდა, მიზანსცენა ღე-ონარდო და ვინჩის „საიდუმლო სერობის“ ასოცი-აციას ქმნიდა, ოლონდ ამ სერობის მონაწილეებს საკუთარი, პირადი ინტერესები გააჩინდათ და არა საერთო გასაჭირო. დაკინინებული ადამიანთა საკ-რებულო გამოისახა სცენაზე. დამდგმელი გუნდი ამ დაკინინებული, ზნეობრივად გადაგვარებული, მამულის პრობლემებისაგან გაუცხოებული სოცი-უმის ამბავს წარმოაჩენდა, ანინდელთა დამოძღვ-რისათვის.

სპექტაკლ „ჰაკი აძბას“ მხატვრული გადაწყვეტის პრინციპი ორი სამყაროს, ორი ადამიანური სამ-ყაროს შეუთავესებლობის, გენეტიკური განსხვავე-ბულობის, ლირებულებათა სისტემის სხვადასხვა-ობის წარმოჩენით იყო განპირობებული. ამ იდეას ემსახურებოდა მხატვრობა, მუსიკალური გაფორ-მება, ხმაურის პარტიტურა, და რაც მთავარია, ჰაკი აძბასა და კუზმა კილგას - შემსრულებელ-თა გამოსახვის ფორმები. რეჟისორისა და მხატვ-რების, სამეულის (ქოჩაკიძე-სლოვინსკი-ჩიკვაიძე)

რუსთაველის თეატრი. „გუშინდელნი“. კ. კავსაძე

რუსთაველის თეატრი. „ქალის ტვირთი“.
მ. ჯანაშვილი, მ. გამცემლიძე

რუსთაველის თეატრი. „გუშინდელნი“.
მ. ჯანაშვილი, ყ. ლოლაშვილი

რუსთაველის თეატრი. „ბერნარდა ალბას სახლი“.
ნ. ფაჩუაშვილი

მიერ მთელი სასცენო სივრცე, საქუსარიდან მო-
ყოლებული რამპამდე, ჩართული იყო მოქმედება-
ში. შავი ხავერდის ფარდებით გამოყოფილი ღია
სივრცე, კონკრეტული მოქმედების ადგილსამყო-

რუსთაველის თეატრი. „ბერნარდა ალბას სახლი“.
ს. ყანჩელი, მ. ჯანაშვილი, ზ. ბოცვაძე

ფელს არ მიანიშნებდა. თითქოს მთელი სამყაროს
უმეცარ ამბავს წარმოსახავდა მარჯანიშვილის
თეატრი. სცენის შუაგულში უმოძრაო შავი ეტლი
იდგა გაყუჩებული, რომელზეც ავაზასავით შე-
მართული იმყოფებოდა ნოდარ მგალობლიშვილის
თავაზიანი ჰაკი აქბა. მრისხანე და უხიაგი, გაუ-

რუსთაველის თეატრი. „ბერნარდა ალბას სახლი“.
ს. ყანჩელი

ცინარი და შმაგი, კუზმა კილგა - ირაკლი უჩანე-იშვილი, ამ ლია სივრცის მეპატრონედ გრძნობდა თავს. მათი ზნეობრივი საწყაოს შეუთავსებლობა აშკარად იგრძნობოდა.

„ასის წლის ნინათ“ და „ჯაყოს ხიზნები“ თემურ ჩხეიძის შემოქმედების ძალზე მნიშვნელოვან დად-

გმებად მიმაჩნია. მათში გამოვლინდა არა მარტო იმ პერიოდის სასცენო ხელოვნებისათვის ნიშან-დობლივი მეტაფორული აზროვნების სილაზათე და მშვენიერება, არამედ ქართველ ინტელექტუ-ალთა, უფრო ზუსტად, მთელი ქართველი ერის საუკუნეთა მანძილზე გამოტარებული ოცნება, სატკივარი და მისწრაფება - დამოუკიდებლობის აღდგენისათვის ფიქრი.

რეჟისორის ჩანაფიქრი, დადგმის ზეამოცანა სრულყოფილად აისახა გოგი მესხიშვილის სცე-ნოგრაფიით. სცენის შუაგულში ილია ჭავჭავაძის სხვადასხვა წლებში გადაღებული, გადიდებული ფოტოსურათები იყო მწყობრად განლაგებული. თითოეულ მათგანზე სისხლიანი ლაქა იყო აღბეჭ-დილი. ილია ჭავჭავაძე, საქართველოს უპირველე-სი ჭირისუფალი და ერის უგვირგვინო მეცე, ნი-შანში ჰყავდათ ამოღებული მეფის რუსეთის „ოხ-რანკას“, ადგილობრივ სოციალ-დემოკრატებსა თუ ახლად გამომცხვარ ბოლშევიკებს. მძაფრად, ხატოვნად, გულისტკივილითა და ნამდვილობის ეფექტით მიღწეული იყო დარბაზზე ზემოქმედე-ბის სიძლიერე...

რ. სტურუა, თ. ჩხეიძე

რუსთაველის თეატრი. „სამანიშვილის
დედინაცვალი“. გ. გეგეჭკორი, რ. ჩხილვაძე

ლელთ ღუნიას სიტყვებს: „ჩვენი თავი ჩვენადვე გვეყუდნესო“ შორიდან, ზეციდან ეხმიანებოდა გომარ სისარულიძის მიერ მიგნებული ომახიანი, მაგრამ ამჟამად დახმული მუსიკალური ფრაზა. ორი ადამიანური სამყაროს და, ამდენად, ორი შეუთავსებელი გვარ-ტომის ჩინებულ დუეტს ქმნიდა თენგიზ არჩვაძის (ავტორი) და თენგიზ მაისურაძის (რუსი ოფიცერი) სიტყვიერი შერკინება. ერთის პიროვნული ღირსება და ეროვნული სიამაყე, მეორის უმეცრება და თავდაჯერება

ბული ძალოვანება, აშკარად ავლენდა დამდგმელი გუნდის მოქალაქეობრივ პათოსს. ამ სანახაობის პროტოგონისტი თენგიზ არჩვაძე გახლდათ.

თეატრი-სამსჯავროს ფორმით ეხმიანებოდა რეჟისორი ქართველთა ორ საუკუნოვან სატკივარს. თუკი სცენაზე სამიზნედ აკვანი და ფოტოები იყო მონიშნული, დადგმის სამიზნედ მაყურებლის გრძნობა-გონება იქცა, რათა თითოეულ მაყურებელს პირადი პასუხისმგებლობა ეგრძნო სამშობლოს ბედ-ილბალზე. ილია ჭავჭავაძე

მარჯანიშვილის ოეატრი. „ჰაკი აძბა“

ნ. მგალობლიშვილი, ო. მელვინეთუხუცესი

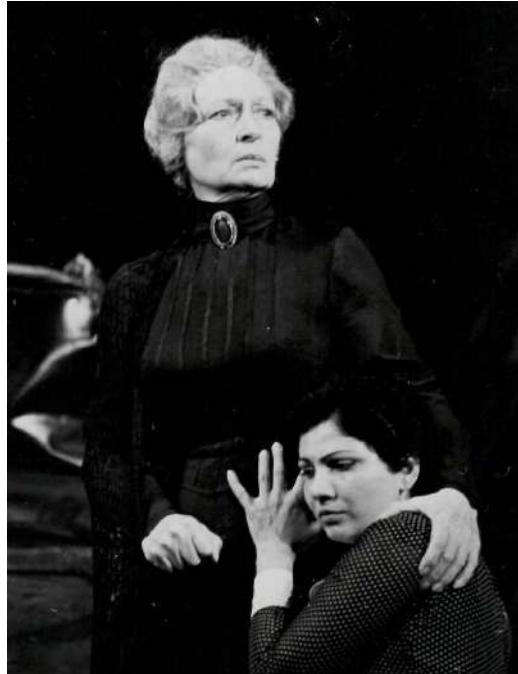
ი. ტრიპოლსკი, ი. უჩანევიშვილი,
ტ. საყვარელიძე, ი. გოგიჩაიშვილი

მარჯანიშვილის თეატრი. „ჰაკი აძბა“

ო. ურუშაძეიშვილი

თ. სხირტლაძე, მ. ბუალავა

ძის „სულის ძირითადი ბგერა“ (ვივეკანანდა) სახი-ერად, საგანგაშო სულისკვეთებით იქნა ტრასფორ-მირებული სცენაზე.

რეჟისორის მიერ მიგნებული მეტაფორული სის-ტემა აერთიანებდა ილია ჭავჭავაძეს - ერის წინამძღოლს, მის თავგადასავალს და დამდგმელ გუნდს, დოკუმენტურ-მხატვრული სახიერებით „მარტივი“ და ზუსტი მინიშნებებით. მაყურებელი ასოციაციური ნაკადით ამონტაჟებდა სასცენო ტექსტს და მახვილი ქვეტექსტის შემწეობითაც, აქტიურ „თვითმხილველად“ განიხილავდა საკუ-თარ პერსონას. წარმოდგენის აზრობრივი პარტი-ტურის მიზანი მიღწეული აღმოჩნდა.

მიხეილ ჯავახიშვილმა „ჯაყოს ხიზნები“ 1924 წელს შექმნა, 60 წლის შემდეგ დაიდგა მარჯანიშ-ვილელთა სცენაზე, და მას ამჯერადაც არ დაუ-კარგავს აქტუალობა. საქართველოს დე-იურე და-მოუკიდებლობა, ჯერ კიდევ დე-ფაქტოდ აქვს გა-სამყარებელი. პროზაცა და სპექტაკლიც დღესაც, 94 წლის შემდეგაც, აქტუალურია მეტისმეტად.

თემურ ჩხეიძისა და გოგი ალექსი-მესხიშვილის გადაწყვეტით, მწერლის სახიერი მიგნება: ნა-სოფლარი, ნაშინდარი, ნატაძრალი, ნათავადარი - სცენაზე ტრანსფორმირებული აღმოჩნდა კედ-ლებდაბზარული, გაფერმკრთალებული ღვთასმ-შობლის ფრესკის ფრაგმენტით. ტაძარი ნატაძრა-ლად იქცა, უფრო მეტიც - იქვე კუთხეში მწნილის ქილები ეწყო. საყდრის საკრალურობა შერყყილი გახლდათ „ახალი დროების“ მიერ. სცენოგრაფიუ-ლი „ჩანახატი“ უკვე მიანიშნებდა ნასოფლარი ნა-შინდარის დაკნინებულ ყოფას.

ხევისთავისა და ჯაყოს ნიღბები ამ დაკნინებუ-ლი ყოფის სახიერ ნივთმტკიცებადაც აღიქმებო-და. პერსონაჟთა სულიერ, სოციალურ, ზნეობრივ მდგომარეობასა და მისწრაფებას სახიერი გამო-სახვის ფორმებით წარმოაჩენდნენ მსახიობები. კოსტუმებიც კი, მათი განწყობისა და მდგომარე-ობის ცოცხალ გამომხატველ ნიშნებად იქცნენ და მსახიობების საქციელთა წყების, ნიუანსებისა თუ ცვლილებათა შტრიხების გამოსახვას ემსახურე-ბოდნენ - სასცენო ამბის თხრობა მწერლის სიტყ-ვიერი ქარგის ნიადაგიდან იშვა და სიტყვიერმა

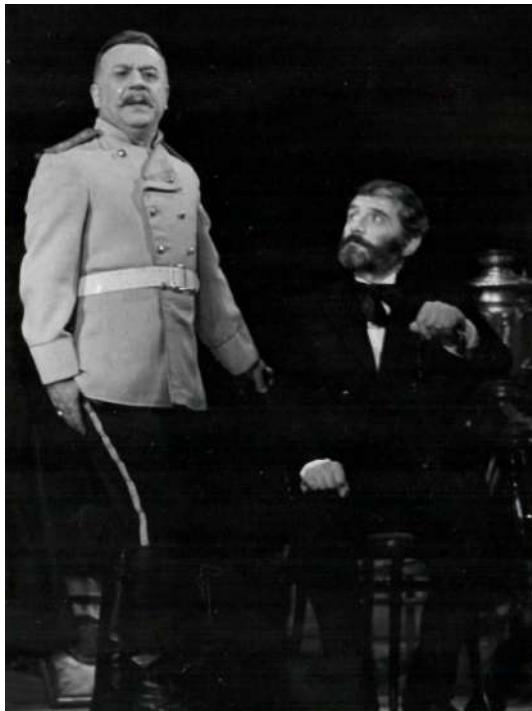
მარჯანიშვილის თეატრი. „ასის წლის წინათ“. თ. არჩევაძე

მოქმედებამ დაადასტურა „როგორ ფუნქციონირებს სიტყვა ადამიანის სოციალურ ქცევაში“ (ვიგოტსკი).

თავდაპირველად კნეინა მარგო ფავლენიშვილს - ნანი ჩიქვინიძეს შავი, ინგლისური ფორმის კოსტუმი და თეთრი ზედატანი ეცვა. სინაზე, მგრძნობელობა და გემოვნება იკითხებოდა ჩაცმულობით. მერე ჯაყოს მხევლად „ჩამოქვეითებულ“ კნეინა მარგოს ჯაყოს ნაყიდი, ღრმად ამოღებული გულისპირიანი, წითელი ხავერდის ზედატანი „ამკობდა“, ფეხები სკამზე შემოეწყო და უინიანად, ვნებიანად ჩაკერჩავდა - ხოლმე წითელ ვაშლს. მერე და მერე ჯაყო ჯივაშვილის თანამემცემდორედ „დამდაბლებული“ მარგო, მძიმე ტომრით მხარზე, გასუნებული თავშალითა და ხმარებისაგან გაცვეთილი ნაცრისფერი სამოსით, თავჩალუნული, მდუმარე და დათრგუნული იხილა მაყურებელმა. თავმომწონე კნეინა, ფავლენიშვილის ასული, ჯაყო ჯივაშვილის უილბლო და თვინიერ მორჩილად იქცა.

ნაშინდარში, საკუთარ მამულში, ჯაყოს ხიზნად გადაქცეული ნათავადარი ხევისთავი - ნოდარ მგალობლიშვილი, დაჩიავებულ რუს სამოსში გამოწყობილი შესაბრალისად გამოიყურებოდა; დაკუნთული, ლაჟლავა

მარჯანიშვილის თეატრი. „ასის წლის წინათ“.
თ. მაისურაძე, თ. არჩვაძე

მარჯანიშვილის თეატრი. „ჯაყოს ხიზნები“.

გ. მგალობლიშვილი,
გ. ჩუგუაშვილი

გ. ჩუგუაშვილი,
ნ. ჩიქვინიძე

ბენვის ტყაპუჭითა და მაღალი, ტყავის ჩექმებით გამოწყობილი, მათრახით „შემკობილი“ ჯაყო (გივი ჩუგუაშვილის ჩინებური შესრულებით) და ხევისთავი (ნოდარ მგალობლიშვილი) კონტრასტულ წყვილს წარმოადგენდნენ. ხასიათის ტრანსფორმაციის მტკიცნეულ პროცესს სახიერად წარმოაჩენდნენ რეჟისორი-მხატვარი-მსახიობები.

მწერლის თხრობის ინდივიდუალობა სრულად და ორგანულად არის ამეტყველებული სასცენო გამომსახველობით. ხევისთავთა თავგადასავლის თხრობა ნიშანთა სისტემით არის განხორციელებული, სასცენო კომპონენტთა ერთიანობით არის წარმოდგენილი. ჯაყოს თათებში მოქცეული, მომზარული, დაჩიავებული ხევისთავის სხეულზე ჯერ ნამოჯამაგირალის ჭრობა ქურთუკი აღმოჩნდება, მერე თეთრი ბენვის ქუდი და შარვალ-ხალათი; მერე კი, ნათავადარი დუქანში ჩაენაცვლა ჯაყოს, რომელსაც მამა-ბაპისეული ქონება, თანამეცხედრე, განძეულობა და ღირსებაც გადააბარა. თეთრ ჩოხა-ახალუხში გამოწყობილი ჯაყო, ახლა ნაშინდარის მეპატრონედ გვევლინება. იგი მომხდურ-მოძალადე ყაჩალის სიმბოლოდ იქცა... ტაძრის ჭრილში კი, ზურაბ სტურუას ქეშელა მოძალადე ჯივაშვილების მოდგმას განასახიერებდა.

6. მგალობლიშვილი, 6. ჩიქვინიძე

მარჯანიშვილის თეატრი

„ოტელო“.
ო. მელვინეთუხუცესი

„მამა“. ზ. ყიფშიძე, ნ. ბურდული

„ანტიგონე“. ნ. მურვანიძე, ო. მელვინეთუხუცესი

„სასიყვარულო ბარათები“.
ბ. ჩიქვინიძე, გ. ბურჯანაძე

მარჯანიშვილის ოეატრი

„ბრძა მხედველი“.
გ. ბურჯანაძე, ა. მახარობლიშვილი

„Art-biology“.
ზ. ყიფშიძე, ა. მახარობლიშვილი, მ. გომიაშვილი

თემურ ჩხეიძე „თარგმანების“ რეპეტიციაზე

სატელევიზიო თეატრი

„მარადისობის კანონი“.
ტ. ყველაძე

„კუკარაჩა“.
გ. ქავთარაძე,
ლ. ქობულაძე

„ჯაყოს ხიზნები“.
ნ. მგალობლიშვილი,
ა. მახარაძე

ის მთელის შეგნებით, სხეულითა და სულით ძალუმად აპყვებოდა „სიმდის“ რიტმს, შავი ჩოხის სახელობში ჩამალულ მკლავებს ჰაერში უინიანად აზიდავდა, მტაცებელი ფრინველის ავისმომასწავლებელი მზერით, თითქოს, გამარჯვებული ჯივაშვილების მოდგმის ყიუინსაც წარმოსახავდა.

ვიზუალურ-ვერბალური ნიშანთა სისტემით სრულად გამოვლინდა კონკრეტული ამბის მიღმა არსებული, უფრო მასშტაბური რეალობა, უნიათო ერის უმოქმედობით დათმობილი ქვეყნის ბედკრული ყოფა, უღირსებო ცხოვრება. სცენაზე გათამაშდა არა ერთი ოჯახის, ერთი სოფლის, ერთი ადამიანური სამყაროს დრამა, არამედ ამ თხრობით გათამაშდა საქართველოს ისტორიული კრახი, ქართველობის სულიერი ქარტეხილის ტრაგიზმი.

„ჯაყოს ხიზნების“ დაშიფრული სასცენო ტექსტი ენიგმატური ფორმით იქცა ჩვენი სამშობლოს ბედილბალზე დაფიქრებული რეჟისორის ტკივილიან აღსარებად...

მკითხველო! ამით გავასრულე ჩემი თხრობა თე-
მურ ჩეიძის საიუბილეო თარიღთან დაკავშირე-
ბით. ეს მხოლოდ ორიოდ ასპექტია, მაგრამ ძირი-
თადი მონახაზია მისი შემოქმედებითი ცხოვრები-
სა, მისი ხელოვნებისა ისე, როგორც ხედავს ერთი
პროფესიონალი მის მოღვაწეობას.

მ. თუმანიშვილი, რ. სტურუა, თ. ჩეიძე

თ. ჩეიძე,ილია II

* * *

მეტად ნაყოფიერია თემურ ჩხეიძის მოღვაწეობა ქართულ მოზარდთა თეატრში. ახალ კოლექტივთან შეხვედრა წარმატებული აღმოჩნდა, რადგანაც მას უკვე ჰქონდა მოპოვებული ავტორიტეტი და შეძენილი ჰქონდა გამოცდილებაც. ახლა შესაძლებელია პირუთვნელად ითქვას, რომ მის წინაშე იდგა მეტად რთული ამოცანა: ერთის მხრივ ორგანული აღმოჩნილიყო მისი შემოქმედებითი

პრინციპების ბუნებრივი შერწყმა თეატრის ტრადიციის საცულისხმო ასპექტთან; მეორეს მხრივ კი, თანამედროვე სათეატრო ესთეტიკის ნიშან-დობლიობის გააზრებით, ამ სიახლეთა გათავისება-დანერგვა დასში, რომელიც რამდენიმე თაობის წარმომადგენელთა თანაცხოვრებით იყო წარმოდგენილი, როგორც ნებისმიერი თეატრი, საერთო ერის გამოძებნას, ესეც ართულებდა.

XX საუკუნის 60-70 - იანი წლების მსოფლიო სათეატრო ცხოვრება ცვლილებათა წინაშე იმყოფებოდა. განსაკუთრებით სამემსრულებლო კულტურის თვალსაზრისით. იგრძნობოდა, თითქმის, თვისებრივი სახეცვლილება. ამ პროცესის გამომხატველი შეიქნა ქართული თეატრიც, უმეტესად რეჟისორთა თავგამოდებული მოღვაწეობის შედეგადაც. თემურ ჩხეიძე ამ პროცესის წარმატებული მონაწილეა. ამ თვალსაზრისით მან და შალვა განწერელია შეასრულეს იგივე როლი, რაც მიხეილ თუმანიშვილის თაოსნობით ცნობილმა, „შვიდკაცამ“, რუსთაველის თეატრში. შალვა განწერელიამ კალაპოტი შეუცვალა მოზარდთა თეატრის განვითარებას. თემურ ჩხეიძის პირველი ნაბიჯები

ამ თეატრში, ასეთი ფერისცვალების თანაზიარი და თანამზრახველი გახლდათ.

ასე გამოიკვეთა მის წინაშე ორი თავსატეხი: ერთი-თანამოაზრე გუნდის შედელაბებით, თანამედროვე საშემსრულებლო კულტურის დანერგვა - ევოლუციის გზით; მეორე - მოზარდთა თეატრის სპეციფიკის გათვალისწინებით ცვლილებათა შეტანა ამ მაყურებლის კლასიფიკაციის სისტემაში. იმ მოკლე დროში, რაც მან დაჰყო ამ თეატრში ამგვარი ამოცანის გადაჭრისათვის, შესაძლოა საკმარისი არ აღმოჩნდა, მაგრამ ახლა დაბეჯითებით არის შესაძლებელი ითქვას - თემურ ჩხეიძის საქმიანობა ამ მხრივ წარმატებული აღმოჩნდა.

თვით მისი დადგმების ნუსხა და პიესების ინტერპრეტაცია გვიდასტურებს, რომ ის ცდილობს გაზიარდოს და გააფართოოს მაყურებლის ასაკობრივი სპეციფიკის არეალი, გაითვალისწინოს დროების მიერ წამოჭრილი ცვლილებები თვით ყრმათა ფსიქიკისა თუ სოციალური მომნიფების გარდაქმნათა კვალდაკვალ.

მოზარდ მაყურებელთა თეატრი. „დონ სეზარ დე ბაზანი“

XX საუკუნის II ნახევრის სოციალურ-პოლიტიკური კატაკლიზმების ეპოქამ, თვისებრივად შეცვალა სოციუმის ფსიქიკა, ქცევათა მოტივაცია და გამოვლენის ფორმები. ამ გარდაქმნათა სიმძაფრე დაეტყო ყრმათა სულიერ სამყაროსაც, ფსიქიკა-საც, მათ ცნობიერებასაც. თანაც იწყებოდა და ზენიტს თანდათან აღწევდა ინფორმაციის ბუმი. ახლა მოზარდი აღარ იყო ის მიმნდობი და გულუბრყვილო მაყურებელი, რომელიც თვინიერად იღებდა სცენაზე გამეფებულ ზეანეულ პათოსს, მეტყველებისა და ქცევის იმპერატივს. ზღაპრულ დევებთან, გველებაპებთან, უზნეო ბალლებთან მეომარი გოგო-ბიჭების გმირული თავგადასავლების წარმოდგენა, ახალი თაობის მაყურებელთა გონებასა და გრძნობას ვეღარ „დააპურებდა“. ახლა მოზარდები სოციალურადაც, ფიზიკურადაც და გონებრივადაც ადრე ყალიბდებოდნენ. მათ კოთურნებზე შემდგარი გმირებით ვეღარ მოხიბლავდა თეატრი. ინფორმაციით გამდიდრებული ყმანვილები დაეჭვებით შეჰყურებდნენ რეალობას, სანახაობით კულტურასაც. ისინი ითხოვდნენ პასუხს და თეატრიც „იძულებული“ იყო საკუთარი

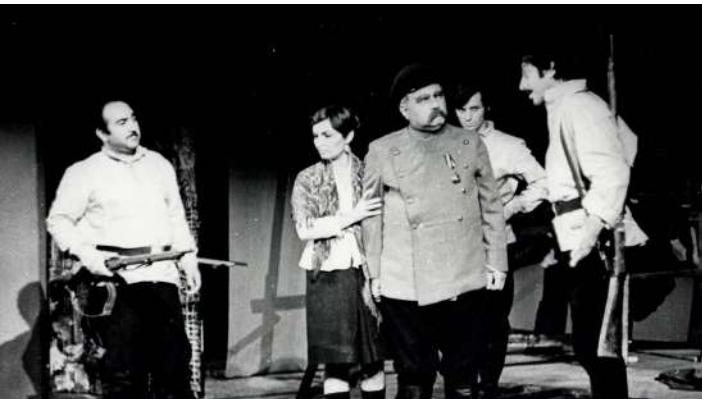
მაყურებლის ასაკობრივი ზღვარის გაფართოებისა. შესაძლებელი სიმართლით რეალობის ასახვა და დარბაზის ცნობისწნადილის დაკმაყოფილება აუცილებელი აღმოჩნდა (სახელმწიფო წნევი თავის უფლებებში იმყოფებოდა!).

ამ ახალი რეალობის ადეკვატური იყო თემურ ჩხეიძის სპექტაკლებიც: ოტჩენაშეკის „რომეო და ჯულიეტა წყვდიადში“ (1967); ვოლოდინის „ჩემი უფროსი და“ (1968); კლდიაშვილის „დარისპანის გასაჭირი“ (1968); დიუმანუა, დენერის „დონ სეზარ დე ბაზანი“ (1969); შემდეგ „დარისპანის გასაჭირი“ და „უბედურება“ (1978); „დივიზია №16 ვანიონ დარასელის „კიკვიძის“ ვარიაცია, 1970).

სცენიდან გაქრა ფსევდოგმირული პათოსი, ზეანეული და მანერული მეტყველება, განსაკუთრებული და გამორჩეული გმირები, რომელთანაც დისტანციას გრძნობდნენ ყმანვილები. ახლა ცხოვრებისეული, ნაცნობი პრობლემებით აღსილმა პერსონაჟებმა, რეალური მეტყველებითა და საქციელით მოხსნეს ეს დისტანცია. ახლა თეატრი ყოველგვარი ენის მოჩვენების გარეშე ეუბ-

მოზარდ მაყურებელთა თეატრი. „დივიზია 16“ (კიკვიძე)

ნებოდა დარბაზში გაყუჩებულ ყმაწვილებს, რომ
მათაც შეუძლიათ, აქვთ უნარი და შესაძლებლობა
შეუპოვრად იბრძოლონ სიმართლის დაშვეიდრე-
ბისათვის, როგორც დონ სეზარ დე ბაზანი, რო-
გორც კიკვიძე; აღუდგნენ ზნეობრივ დაკანინებასა
და ცრურწმენათა ზემოქმედებას, როგორც ამას
აკეთებდა დავით კლდიაშვილი. თეატრი, რეჟისორ
თემურ ჩხეიძესთან ერთად ეშურებოდა დარბაზის
დამუხტვას სიმართლითა და გაბრძოლების უნა-
რით.

ამ „ბრძოლის ველზე“ რეჟისორთან ერთად სცე-
ნაზე თავგანწირვით „იბრძოდნენ“ სხვადასხვა თა-
ობის მსახიობები, რომელნიც თანამოაზრეობის
პრინციპით იყვნენ გაერთიანებული რეჟისორის
მიერ. ამ ჩინებული გუნდის წევრები იყვნენ რეჟი-
სორის თანამოაზრე მხატვრები მიხეილ ჭავჭავაძე
და კაკი რამიშვილი, კომპოზიტორი დავით ტური-
აშვილი.

**მოზარდ მაყურებელთა თეატრი.
„კოლეგები“. რეჟ. შ. განერელია**

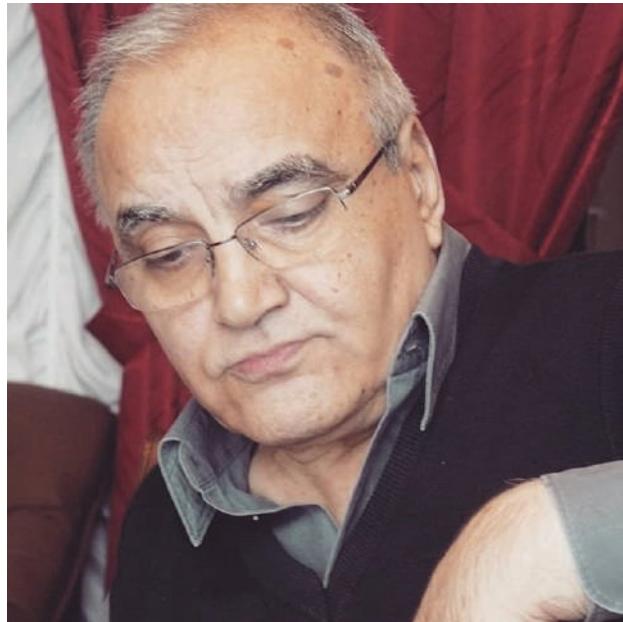

მოზარდ მაყურებელთა თეატრი. „დარისპანის გასაჭირი, უბედურება“

* * *

თემურ ჩხეიძის რეჟისორული პრინციპები, გარდა სპეციფიკური საკითხებისა, ითვალისწინებს თანამედროვე სოციოპოლიტიკური მოვლენების შეფასებას და შესაბამისი აქტივობით სასცენო ვარიანტის შეთხვას. მას, თითქოს, მაყურებლის სამსჯავროზე გამოაქვს მწერლის მიერ შეთხული ამბავი და ეშურება დარბაზის თანახმიერებით აქციოს სცენა „გარემოების საყვირად“. ადამიანის შინაგანი სამყაროს თვალით უხილავ და მოუხელ-თებელ ცვლილებათა გამოსახვის ოსტატობით, მას ძალუძს ფილიგრანული დამუშავებით წარმოაჩინოს პერსონაჟთა ურთიერთობების ნიუანსები, მიანიჭოს მათ სასცენო მეტაფორის რანგი. ამით დარბაზს აგრძნობინოს თანამონაწილეობის შესაძლებლობა სცენაზე გათამაშებული ამბის მიმართ. მის საუკეთესო დადგმებში ნამდვილობის შეგრძნება, სასცენო სახიერება და გამონაგონის აქტივობა ჰარმონიულად არის შერწყმული. გაწონასწორების მიღწევა მისი რეჟისორული ხელწერის მნიშვნელოვანი ნიშანია.

თემურ ჩხეიძე ეროვნული რეჟისორული თეატრის თვალსაჩინო ფიგურაა.

* * *

ძვირფასო თემო! კიდევ ერთხელ გილოცავ, გისურვებ ყოველი სურვილის ალსრულებას! ვულოცავ შენს დიდ ჯალაბობას, ურიცხვ სანათესაოს. რა სამწესაროა, რომ ამ დღეებში ჩვენს გვერდით არ იქნებიან მედეა ჩახავა, მიხეილ თუმანიშვილი, ციალა და ნოდარ ჩხეიძეები, ამ ქვეყნიდან ნაადრევად წასული ჩვენი სამეგობრო გუნდის უმეტესობა, სხვანი და სხვანი - შენი ხელოვნების გულწრფელი დამფასებლები...

P.S. თუ ჩემმა თხრობამ ორიოდ წამით მაინც გაგრძნობინა სიამე და მეთანხმები, ნამდვილად ჩავთვლი, რომ პროფესია ამაოდ არ ამირჩევია.

თ. ჩხეიძე შვილებთან ერთად